

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مركز علوم انسانی

عملکرد نظام مالیاتی ایران

دکتر محمدعلی دعایی

تحلیلی فراهم آید، مبادرت به تنظیم پرسشنامه جهت جمع‌آوری اطلاعات شد. بدین صورت که در پرسشنامه تنظیمی ۷۴ سؤال اصلی مطرح و بعضی از سؤالات به سؤالهای وابسته دیگری تقسیم گردید و در نهایت جمعاً ۱۱۲ سؤال پرسیده شد. از این

کشورهای در حال توسعه از نظر میزان وصول مالیات نسبت به تولید ناخالص داخلی و ظرفیت مالیاتی در حد پایین قرار داریم توزیع بار مالیات ناعادلانه است. مع‌ذکک برای اینکه از نظام مالیاتی ارزیابی شود و امکان انجام محاسبات

بررسی عملکرد نظام مالیاتی ایران و مطابقت آن با اصول و مبانی تئوریک انتقال مالیات نشان می‌دهد که توزیع بار مالیات در ایران از اصول و ضوابط منسجمی پیروی نمی‌کند و علی‌رغم اینکه در مقایسه با سایر کشورها و حتی

تعداد سؤاها ۵۰ سؤال اختصاص به چگونگی توزیع عادلانه بودن بار مالیات و بقیه سؤاها مربوط به منابع درآمدی نظام مالیاتی و اظهارنظر نسبت به ارائه طرحها و پیشنهادات داشت.

نظر به اینکه سؤاها بیشتر جنبه تخصصی داشت و باید نظر متخصصان و مسئولان اجرایی که خود مستقیماً درگیر اجرای قانون مالیاتهای مستقیم هستند گرفته شود و از طرفی نظر کسانی که در طرف مقابل به عنوان مؤدیان مالیاتی با نظام مالیاتی سروکار دارند و بار مالیاتی را عملاً لمس می‌کنند حائز اهمیت بود در ابتدا دو جامعه آماری انتخاب شد.

۱- نخستین جامعه شامل کسانی بود که مجری قانون مالیاتها بوده و سالها تجربه کاری در زمینه اجرای قانون مالیاتهای مستقیم و برخورد با مؤدیان مالیاتی داشته‌اند و در واقع صاحب‌نظر و متخصص در این زمینه می‌باشند. این جامعه آماری دربرگیرنده ممیزان، سرممیزان، ممیزان کل، کارشناسان و اعضای هیئتهای حل اختلاف و شورای عالی مالیاتی و معاونان وزارت امور اقتصادی دارایی و کسانی که در امر وصول مالیات دخالت دارند می‌شد. در مرحله نخست ممیزان کم سابقه و کم تجربه از لحاظ مدت خدمت زیر ۵ سال، کنار گذارده شدند و سپس از بین سایر افراد جامعه مذکور که یک جامعه آماری در حدود ۱۲۰۰ نفر بود، تعداد ۱۶۵ نفر به طور

حقوق‌بگیران بخش دولتی نسبت به حقوق‌بگیران بخش خصوصی نیز از نظر مالیاتی بیشتر مورد تحمیل قرار گرفته‌اند.

تصادفی انتخاب و بین آنان پرسشنامه توزیع شد تا نظرات این متخصصان گرفته شود. لازم به یادآوری است که این متخصصان لاقلاً از لحاظ پرداخت مالیات بردرآمد حقوق نیز خود به عنوان مودی مالیاتی در موضوع توزیع بار مالیات درگیر هستند.

۲- از طرف دیگر چون این مؤدیان هستند که بار مالیات را عملاً تحمل می‌کنند و جامعه آماری بسیار گسترده و وسیعی را تشکیل می‌دهند، برای انتخاب جامعه آماری نمونه سعی شد افرادی که میزان

با توجه به نتیجه تحلیلهای آماری اطلاعات به دست آمده از متخصصان و صاحب‌نظران، در واقع ناعادلانه بودن نظام مالیاتی مورد تائید قرار گرفته است.

مالیات پرداختی آنان در سالهای متوالی در منابع مختلف از حیث مبلغ چشمگیر بوده و با امکاناتی که دارند می‌توانند مسئله انتقال بار مالیات را یا تحمل کرده و یا به دیگران منتقل نمایند و در اثر تماس با نظام مالیاتی خود تجاربی را کسب کرده‌اند که حائز اهمیت است در نظر گرفته شدند. نهایتاً از یک جامعه آماری ۵۰۰ نفری ۱۲۰ نفر به طور تصادفی انتخاب و به آنان پرسشنامه ارائه شد. از ۲۶۵ پرسشنامه توزیع شده تعداد ۲۵۴ پرسشنامه اعاده و ۴ پرسشنامه به علت نواقصی که در برداشت کنار گذارده شد و در واقع ۲۵۰ پرسشنامه مأخذ جمع‌آوری اطلاعات و محاسبات تحلیلی قرار گرفت.

بررسیها نشان می‌دهد که نظام مالیاتی ایران هنوز آمادگی لازم جهت پذیرش مالیات بر ارزش افزوده را ندارد

در مرحله نخست اطلاعات حاصل از ۲۵۰ پرسشنامه استخراج گردید و به جوابهای مثبت حاکی از عادلانه بودن مالیات در کل نظام مالیاتی و منابع مختلف مالیاتی بار مثبت (+) و به جوابهای منفی بار منفی (-) و به سؤاها بدون جواب بار خنثی (۰) داده شد. ارزش سؤاها یکسان فرض شده است. نتیجه جمع‌آوری اطلاعات ۵۰ سوال مربوط به عادلانه بودن نظام مالیاتی به صورت جدول شماره ۱ تنظیم شد. (در این مرحله پاسخ تعداد ۶ سوال که جواب منفی آنها دلیل بر تائید عدالت مالیاتی بوده جزء پاسخهای مثبت تلقی شده است). همان‌طور که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد از مجموعه ۱۲۵۰۰ پاسخ مربوط به توزیع عادلانه بودن بار مالیاتی به طور بارز آزمون فرضیه با روش کاکران کمیت^۲ % احتساب و رقم حاصل $(Q=3223/60)$ مؤید آن است که واکنش متخصصان و مؤدیان در مقابل سؤاها یکسان نبوده و اقلماً دو سوال وجود دارد که به طور معنیدار با یکدیگر اختلاف دارند و سؤاها غیرمستقل و وابسته‌اند و آزمونهای T و نرمال نسبتها نمی‌توانند مناسب باشند و فرض ناعادلانه بودن تائید می‌شود. جدولهای تنظیمی نشان می‌دهد که ۶۷/۲ درصد افراد ضمن پاسخ منفی خود مدعی ناعادلانه بودن نظام مالیاتی بوده‌اند.

I - بخش حقوق

در بخش حقوق با بررسی آمارهای وصول مشخص می‌شود که حقوق بگیران از نظر نرخهای مالیاتی و میزان پرداخت مالیات و در مقایسه با سایر مودیان از جمله صاحبان درآمد حرفه‌های آزاد مورد اجحاف قرار گرفته‌اند و علی‌رغم نظر قانونگذار مبنی بر حمایت صاحبان درآمد ثابت با توجه به نرخهای تورم و نداشتن امکان انتقال بار مالیات از جانب آنان تعدیل نرخهای مالیاتی چاره‌ساز نبوده است و حتی حقوق بگیران بخش دولتی نسبت به حقوق بگیران بخش خصوصی نیز از نظر مالیاتی بیشتر مورد تحمیل قرار گرفته‌اند. برای بررسی بیشتر ۵ سؤال پرسشنامه اختصاص به چگونگی توزیع بار مالیات حقوق داشته و خلاصه نتیجه این پرسش در جدول شماره ۲ منعکس می‌باشد.

تعداد افراد	نتیجه اظهار نظر افراد			جمع اظهار نظرها		
	آری	بدون جواب	خیر	آری	بدون جواب	خیر
۲۵۰	۶۶	۱۶	۱۶۸	۵۳۱۵	۱۰۹۷	۶۰۶۶
درصد	۲۶/۴	۶/۴	۶۷/۲	۴۲/۵	۹	۴۸/۵

حقوق بگیران از نظر نرخهای مالیاتی و میزان پرداخت مالیات و در مقایسه با سایر مودیان از جمله صاحبان درآمد حرفه‌های آزاد مورد اجحاف قرار گرفته‌اند.

مع‌ذالك برای بررسی بیشتر، نظرات متخصصان را به دو دسته تقسیم می‌کنیم. دسته نخست شامل کسانی که کمتر از ۵۰ درصد (۱۲۵ بار مثبت) یعنی نا عادلانه بودن را تایید کرده‌اند.

دسته دوم کسانی که بیش از ۵۰ درصد یعنی با حد نسبتاً بالائی معتقد به عادلانه بودن نظام مالیاتی هستند. بین دو دسته با استفاده از جدول مربوط و روش کاکران نتایج پاسخهای دو دسته را مقایسه و نتیجه زیر حاصل شد:

$$Q \text{ diff I, II} = 2465/68$$

ملاحظه می‌شود حتی بین دو گروه در سطح بسیارضعفی نیز فرضیه عادلانه بودن مورد تایید قرار نمی‌گیرد. و اگر به تحلیل آماری هر دسته پردازیم نتیجه حاصل مؤید آن است که نه تنها در سطح ۹۵ درصد اطمینان و با درجات آزادی ۲۵ برای گروه اول و ۲۳ برای گروه دوم و با مراجعه به جدولهای χ^2 ، فرضیه اهم عادلانه بودن توزیع بار مالیات تأیید نمی‌شود. و نتایج حاصل تقریباً معادل $Q = 3223/6$ است.

پس از بررسی تحلیل آماری نظام مالیاتی و برای تأیید بیشتر اظهار نظر در زمینه رد فرضیه، اهم بخشهای مهم زیر مجموعه مورد سنجش قرار می‌گیرد.

جدول شماره ۲ - نتیجه پاسخ سؤالات بخش حقوق

ردیف	شماره سوال	نتیجه			بارم	Σ	$\Sigma^2 T_i$
		بلی	خیر	بدون جواب			
۱	۳۲	۲۶	-۲۱۲	۱۲	-۱۹۶	T_i	T_i^2
۲	۳۵	۴۷	-۱۷۷	۲۶	-۱۵۰	T_i	T_i^2
۳	۳۷	۵۳	-۱۸۵	۱۲	-۱۵۲	T_i	T_i^2
۴	۴۹	۱۲۶	-۱۱۵	۹	۳۱	T_i	T_i^2
۵	۵۱	۲۱۳	-۲۸	۹	۱۸۵	T_m	T_m^2
جمع سوال	۱۲۵۰	۴۶۵	-۷۱۷	۶۸	-۲۸۲	T	$(T_i)^2$
درصد		۳۷/۲	۵۷/۴	۵/۴	-	۴۶۵	۱۱۰۶
$\sum_{i=1}^5 T_i =$					۴۶۵		
$\sum_{i=1}^5 (T_i)^2 =$					۶۶۹۳۹		

ردیف	شماره سوال	نتیجه			بارم	$\sum Ti^2$	$\sum Ti^2$
		بلی	خیر	بدون جواب			
۱	۳۸	۱۳۳	-۱۰۰	۱۷	۳۳	Ti	Ti ^۲
۲	۳۹	۸۶	-۷۶	۸۸	۱۰		
۳	۴۰	۱۴۴	-۹۱	۱۵	۵۳		
۴	۴۱	۵۹	-۷۹	۱۱۲	-۲۰		
۵	۴۲	۱۰۵	-۱۳۳	۱۲	-۲۸		
۶	۴۷	۷۵	-۱۴۰	۳۵	-۶۵		
۷	۴۸	۱۱۰	-۱۱۴	۲۶	-۴		
جمع	۷۵۰	۷۱۲	-۷۳۳	۳۰۵	-۲۱	T	(Ti) ^۲
درصد		۴۱	۴۲	۱۷	-	۷۱۴	۲۳۸۹
$\sum_{i=1}^v \sum Ti =$					۷۱۲		
$\sum_{i=1}^v \sum (Ti)^2 =$					۷۸۰۵۲		

مودیان خوش حساب و کسانی که به وظایف قانونی خود عمل می‌کنند باید مورد تشویق قرار بگیرند و در مقابل نسبت به متخلفان هیچ‌گونه گذشتی صورت نگیرد

با درجه آزادی ۴ و با ۹۵ درصد اطمینان کمیت $\chi^2 (Q = 388/74)$ نشان می‌دهد که در بخش حقوق نیز نتیجه پاسخهای داده شده ناشی از تصادف نبوده است و حداقل دو سوال وجود دارد که به‌طور معنیدار با یکدیگر اختلاف دارند و توزیع بار مالیات عادلانه را تأیید نمی‌نماید.

همچنین لازم به یادآوری است که:

الف: ۸۵ درصد پاسخ‌دهندگان مدعی هستند که مالیات حقوق تناسبی با مالیات صاحبان حرفه‌های آزاد ندارد. و نتیجه بررسی پاسخهای سؤال ۳۷ مؤید آن است که ۷۶ درصد آنان اعتقاد دارند که نباید نرخ مالیات حقوق بگیران با صاحبان حرفه‌های آزاد یکسان باشد. و حتی بیشتر افراد قائل به تفاوت مالیات حقوق شاغلان بخش خصوصی و دولتی هستند.

۹۰ درصد مدعی هستند که نرخ مالیات حقوق باید با توجه به نرخ تورم سالانه تعدیل شود.

مالیات حقوق تناسبی با مالیات صاحبان حرفه‌های آزاد ندارد.

II - بخش مالیات بر دارایی

به طور متوسط ۹/۳۲ درصد منابع مالیاتهای مستقیم را مالیات بر دارایی

در برقراری و وضع هر نوع مالیات پیش از توجه به منبع کسب درآمد مالیاتی ، آثار تبعی اقتصادی و اجتماعی آن باید مورد بررسی و توجه قرار گیرد.

تشکیل می‌دهد و مهمترین منبع درآمد این بخش مالیاتی مالیات بر نقل و انتقالات املاک بوده که ۶۷/۷ درصد وصول این بخش را به خود اختصاص داده است. مالیات سالانه املاک و مالیات واحدهای مسکونی خالی به هیچ‌وجه در حد مورد انتظار نبوده و تنها مالیات بر نقل و انتقالات و حق‌واگذاری بیشتر از میزان برآورد بوده است. مع‌ذالک برای سنجش نظرات

متخصصان و مودیان در زمینه مالیات بر دارایی سؤالاتی مربوط در پرسشنامه و نتایج حاصل از بررسی در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول بالا نشان می‌دهد که در این بخش با توجه به وصولی بیش از میزان برآورد مالیات نقل و انتقال و حق‌واگذاری که جبران کمی وصول سایر زیر بخشهای مالیات بر دارایی را نموده نظر موافقان رعایت عدالت مالیاتی در حد ۳۸ درصد بوده و بیشتر افراد مدعی رعایت نشدن عدالت مالیاتی می‌باشند. و اگر با استفاده از روش کاکران کمیت χ^2 را محاسبه نماییم $(Q=91/14)$.

با درجه آزادی ۶ و ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که ارزش به دست آمده موید آن است که در این سطح علی‌رغم تاثیر

جدول شماره ۴ - نتیجه پاسخ سنوالات بخش مالیات بر ارث

ردیف	شماره سوال	نتیجه			بارم	Σ	ΣTi ^۲
		بلی	خیر	بدون جواب			
۱	۴۳/۷	۹۷	-۱۲۴	۲۹	-۲۷	Ti	Ti ^۲
۲	۴۳/۸	۶۴	-۱۸۱	۵	-۱۱۷	Ti	Ti ^۲
۳	۶۴	۱۴۳	-۸۱	۲۶	۶۲	Tm	Tm ^۲
جمع	۷۵۰	۳۰۴	-۳۸۶	۶۰	-۸۲	T	(Ti ^۲)
درصد		۴۱	۵۱	۸		۳۰۴	۵۴۷
Σ Ti =					۳۰۴		
Σ (Ti) ^۲ =					۳۳۹۵۴		

مالیات بر نقل و انتقالات بیشتر از میزان برآوردی رعایت عدالت مالیاتی منتفی است. همچنین نتیجه پاسخ سئوالها موید آن است که ۵۳ درصد افراد موافق برقراری مالیات سالانه املاک بوده و ۵۶ درصد موافق گرفتن مالیات از واحدهای مسکونی خالی هستند و ۴۲ درصد چنین اعتقاد دارند که مالیات سالانه املاک و مالیات مستغلات خالی موجب کاهش فعالیتهای ساختمانی می شود و ۵۵ درصد افراد برقراری مالیات سالانه املاک را مغایر با کاهش نرخ مالیات بر ارث دانسته و ۴۶ درصد کاهش نرخ مالیات بر نقل و انتقال املاک را خلاف عدالت مالیاتی می دانند.

III - بخش مالیات بر ارث

در بخش مالیات بر ارث بررسیها نشان دادند که میزان متوسط وصولی ۱۶/۵ درصد میزان برآوردی این منبع مالیاتی بوده و اصولاً مالیات بر ارث علی رغم داشتن مزایای سودمند این منبع مالیاتی سهم ناسچیزی در منابع درآمدی دولت داشته است. و برای کسب اطلاع از نظر متخصصان و مودیان ۳ سوال پرسشنامه اختصاص به مالیات بر ارث داشته که نتیجه حاصل در جدول شماره ۴ نشان داده شده است. با درجه آزادی ۲ و در سطح ۹۵ درصد اطمینان کمیت $\chi^2 (Q = 49/07)$ نشان می دهد که در بخش ارث نیز نتیجه پاسخهای داده شده ناشی از تصادف نبوده و بین سئوالها اختلاف معنیدار وجود دارد که دلیل بر رعایت نشدن عدالت مالیاتی در بخش ارث است. به علاوه نتایج بررسی موید آن است که ۶۶ درصد مخالف کاهش نرخهای مالیات بر ارث می باشند.

حداقل بخشودگی قانونی باید هماهنگ با نرخ تورم سالانه درحد حداقل معیشت و باشد.

جدول شماره ۵ - نتیجه پاسخ سنوالات مالیاتهای غیر مستقیم

ردیف	شماره سوال	نتیجه			بارم	Σ	ΣTi ^۲
		بلی	خیر	بدون جواب			
۱	۶۰	۱۱۵	-۱۳۴	۱	-۱۹	Ti	Ti ^۲
۲	۶۱	۷۹	-۱۶۷	۴	-۸۸	Ti	Ti ^۲
۳	۶۲/الف	۱۲۱	-۱۲۶	۳	-۵	Ti	Ti ^۲
۴	۶۲/ب	۱۳۴	-۱۱۶	-	۱۸	Ti	Ti ^۲
جمع	۱۰۰۰	۴۴۹	-۵۴۳	۸	۱۰۶	Ti	(Ti ^۲)
درصد		۴۴/۹	۵۴/۳	۰/۸		۴۴۹	۱۲۸۴
Σ Ti =					۴۴۹		
Σ (Ti) ^۲ =					۵۲۰۶۳		

IV - مالیاتهای غیر مستقیم

بررسیهای قبلی نشان می دهد که نزدیک

به نیمی از وصول مالیات‌ها را مالیات‌های غیرمستقیم تشکیل می‌دهد و این نسبت موید آن است که رعایت عدالت مالیاتی مورد توجه نبوده است و هرچه سهم مالیات‌های غیرمستقیم کاهش یابد نظام مالیاتی به سوی رعایت عدالت مالیاتی حرکت می‌کند. در پرسشنامه توزیعی تعداد ۴ سوال در ارتباط با موضوع عدالت مالیاتی مطرح شده و نتیجه پاسخ‌های حاصل در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

اگر با درجه آزادی ۳ و در سطح ۹۵ درصد اطمینان و با استفاده از روش کاران کمیت $Q^2 = 28/97$ را محاسبه کنیم نتیجه حاصل موید آن است که پاسخ‌های حاصل ناشی از رد فرضیه اهم بوده و خطای نمونه‌گیری در آن موثر نبوده است. همچنین تجزیه و تحلیل پاسخ‌های سؤالی مربوط به مالیات‌های غیرمستقیم نشان می‌دهد که ۷۶ درصد مخالف افزایش مالیات‌های غیرمستقیم بوده و حتی ۵۷/۲ درصد موافق کاهش مالیات‌های غیرمستقیم و ۴۸ درصد موافق افزایش مالیات‌های مستقیم می‌باشند.

بنابراین به طور کلی با توجه به نتیجه تحلیل‌های آماری اطلاعات به دست آمده از متخصصان و صاحب‌نظران، در واقع ناعادلانه بودن نظام مالیاتی مورد تأیید قرار گرفته است. و براساس نتایج آمارهای وصولی و تجزیه و تحلیل‌های آماری و رسیدن به ظرفیت مالیاتی مورد نظر و رعایت عدالت مالیاتی در منابع مختلف مالیاتی مبادرت به ارائه پیشنهاداتی بدین شرح می‌نماید:

الف: برای افزایش روحیه همکاری و مساعدت مردم و رشد فرهنگ مالیاتی در جامعه لازم است:

۱ - با انتشار نشریه‌های مناسب و استفاده از وسایل ارتباط جمعی مستمر همکاری مودیان جلب شود.

۲ - با تشکیل جلسه‌های مباحثه و مذاکره و کسب اطلاع از نظرات مودیان به ارشاد و راهنمایی آنان پرداخته شود و حتی نظرات مودیان برای راهنمایی کارشناسان مالیاتی در اختیار آنان گذارده شود.

۳ - فلسفه وجودی مالیات و نقش آن در ساختار اقتصادی و اجتماعی کشور در سطح دبیرستانها و در کتابهای درسی گنجانده شود و جوانان با فلسفه وجودی مالیات و چگونگی وضع و برقراری آن و آثاری که بر آن مترتب است آشنا شوند و بدانند که با شروع فعالیت اجتماعی چه دینی نسبت به جامعه خود دارند.

۴ - مودیان خوش حساب و کسانی که به وظایف قانونی خود عمل می‌کنند مورد تشویق قرار بگیرند و در مقابل نسبت به متخلفان هیچ‌گونه گذشتی صورت نگیرد و برای کشف میزان درآمد واقعی مودیان که همواره وظایف قانونی خویش را انجام نمی‌دهند و از پرداخت مالیات واقعی خود طفره می‌روند با ایجاد دوایر آگاهی برای کشف معاملات و میزان درآمدهای پنهان اقدام شود.

ب: برای رسیدن به هدف رعایت عدالت مالیاتی ضمن رعایت موارد بند الف لازم است اقدامات زیر انجام شود:

۱ - در نظام مالیاتی ایران مهمترین معیار

نتیجه بررسی موید آن است که تخصصی کردن حوزه‌های مالیاتی می‌تواند در هماهنگی میزان مالیات یا درآمد و بین مودیان صاحبان حرفه‌های آزاد و رعایت عدالت مالیاتی

برای تشخیص مالیات، منابع درآمد است و معیار ثروت و دارایی با توجه به میزان وصولی حائز اهمیت نیست، مع‌ذالک توصیه می‌شود به منابع کسب درآمد بویژه منابع درآمدی صاحبان حرفه‌های آزاد بیشتر توجه شده و مبانی ثروت و دارایی نیز بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

۲ - معافیت‌های مالیاتی منظور شده برای فعالیت‌های سرمایه‌گذاری در قانون مالیات‌های مستقیم از طرف مأموران تشخیص رعایت شود و از نظر رعایت ضوابط بین وزارتخانه‌های صنایع و وزارت امور اقتصادی و دارایی هماهنگی لازم برقرار شود تا سرمایه‌گذاران با مشکل مواجه نشوند و با دید باز و بدون نگرانی به سرمایه‌گذاری مبادرت کنند.

۳ - در برقراری و وضع هر نوع مالیات پیش از توجه به منبع کسب درآمد مالیاتی آن آثار تبعی اقتصادی و اجتماعی آن مورد بررسی و توجه قرار گیرد.

۴ - در تشخیص درآمد صاحبان حرفه‌های آزاد و تقویت روحیه همکاری آنان اتحادیه‌های ذی‌ربط می‌توانند در تشخیص و وضعیت درآمدی مودیان به مأموران تشخیص کمک و مساعدت کنند و همین امر در تشخیص بموقع مالیات و کاهش هزینه وصول مفید خواهد بود.

۵ - نتیجه بررسی موید آن است که تخصصی کردن حوزه‌های مالیاتی می‌تواند در هماهنگی میزان مالیات یا درآمد و بین مودیان صاحبان حرفه‌های آزاد و رعایت عدالت مالیاتی موثر باشد و از اعتراضها و شکایت‌های متعدد و تعلل پرداخت مالیات کاسته شود و وصول مالیات با سرعت مناسب انجام شود.

۶ - پرداخت اجباری مالیات علی‌الحساب طی سال موجب می‌شود که مودیان در زمان کسب درآمد حداقل قسمتی

از دین خود را بپردازند و شناسایی این مودیان به سهولت امکانپذیر است و از میزان فرار مودیان و طفره رفتن آنان لاقبل در سالهای بعد به دلایل مختلف می‌کاهد.

۷ - موضوع حائز اهمیت نرخهای ضرایب مالیاتی است که باید با توجه به شرایط اقتصادی و کمک و مساعدت اتحادیه‌های سازمانهای ذی‌ربط با دقت بررسی و معین شود زیرا آثار تبعی این نرخها بسیار حائز اهمیت است و یکی از علل فقدان تشخیص درآمد واقعی مودیان اعمال ضرایب نامناسب در تعیین میزان درآمد واقعی فعالیتهای مختلف است.

۸ - بررسیها نشان می‌دهد که نظام مالیاتی ایران هنوز آمادگی لازم جهت پذیرش مالیات بر ارزش افزوده را ندارد و حتی نتیجه بررسی پرسشنامه‌ای نیز موید آن است که در حال حاضر بیش از ۵۴/۸ درصد مخالف برقراری مالیات بر ارزش افزوده هستند.

۹ - مداخله دولت در امور اقتصادی می‌تواند در کاهش ظرفیت مالیاتی موثر باشد و بر همین اساس بیش از ۸۰/۸ درصد متخصصان مخالف مداخله دولت در امور اقتصادی هستند، از این رو دولت باید تا حد امکان سیاست اقتصاد ارشادی را در پیش گیرد.

۱۰ - مسئله حائز اهمیت وصول مالیات در زمان مناسب هم از نظر توانایی پرداخت کننده و هم از نظر دولت جهت اجرای برنامه‌های خود و هم از نظر ارزش واقعی میزان وصولیها با توجه به نرخ تورم می‌باشد. بنابراین برای تسریع در بموقع وصول شدن مالیات و کاهش تاخیرهای قانونی و تاخیرهای غیرقانونی رعایت اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود.

الف - مدت تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی اشخاص حقوقی و مشمولان ماده

۹۶ قانون مالیاتهای مستقیم از ۴ ماه به ۲ ماه کاهش یابد. ضمناً ۵۳/۶ درصد نظر متخصصان مبنی بر تأیید این موضوع می‌باشد.

بهرتر است مدت تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی اشخاص حقوقی و مشمولان ماده ۹۶ قانون مالیاتهای مستقیم از ۴ ماه به ۲ ماه کاهش یابد.

ب - با تکمیل کادر تشخیص نظام مالیاتی و اصلاحیه قانون، مدت رسیدگی به پرونده‌های مالیاتی مودیان که به وظایف قانونی خویش عمل نکرده‌اند از ۳ سال به یک سال کاهش یابد. این پیشنهاد بیش از ۸۸/۴ درصد نظر موافق متخصصان را دربر دارد.

ج - با اجرای بند ب باید مدت مرور زمانی مالیاتی نیز از سه سال به ۲ سال کاهش یابد و متخصصان با ۶۲/۸ درصد این پیشنهاد را تأیید کرده‌اند.

د - برای قطعیت پرونده‌ها باید مدت زمان رسیدگی و قطعییت محدود باشد و از این نابسامانی (که گاهی پرونده مالیاتی بیشتر از ۲۰ سال قطعیت و وصول مالیات متعلقه طول می‌کشد) جلوگیری شود. برقراری محدودیت مدت قطعیت پرونده با ۸۰/۸ درصد مورد قبول متخصصان بوده است.

ه - برقراری نرخهای جریمه سنگین برای مودیان که به وظایف قانونی خویش عمل نمی‌کنند و سلب اختیار بخشودگی این جرایم می‌تواند در وادار کردن این گونه مودیان به اجرای وظایف قانون موثر باشد. و - مهلت ارائه تسلیم اظهارنامه ارث از

سوی وراثت از ۶ ماه به ۳ ماه کاهش یابد. ز - مهلت مراجعه مودیان به هیئت ۳ نفری حسابرس از یک ماه لاقبل به ۱۰ روز کاهش یابد. نظر متخصصان نیز مبنی بر تأیید این موضوع است.

ح - استفاده از حسابرسان مستقل و موسسه‌های حسابرسی منتخب براساس ضوابط مشخص در رسیدگی به دفاتر و مدارک می‌تواند موجب کاهش هزینه وصول و آموزش مأموران تشخیص باشد.

ط - کاهش مهلتهای قانونی یک ماه مراجعه به ممیز کل از جانب مودیان و یا اعتراض به آرای هیئتهای حل اختلاف بدوی و تجدیدنظر و شورای عالی مالیاتی به ۱۰ روز مورد تأیید متخصصان می‌باشد.

ی - به منظور پرداخت مالیات بموقع در مهلتهای مقرر قانونی و جلوگیری از طفره رفتن، علاوه بر تعلق جریمه لازم است نرخهای تورم مدت زمان تاخیر در احتساب میزان بدهی مالیاتی متعلقه در نظر قرار گیرد تا از ارزش واقعی مالیات کاسته نشود و عدالت مالیاتی بین مودیان خوش حساب و بدحساب رعایت شود.

ک - حداقل بخشودگی قانونی باید درحد حداقل معیشت و هماهنگ با نرخ تورم سالانه باشد. این پیشنهاد با ۸۹/۶ درصد مورد قبول صاحبانظران و متخصصان می‌باشد.

ل - بررسیهای مسئولان امر نشان می‌دهد که سازمان مالیاتی کشور از نظر کارکنان متخصص و امکانات با کمبود شدید مواجه است و حجم کاری و مسئولیت سنگین با توان کاری آنها مطابقت ندارد. بنابراین لازم است نسبت به تامین نیروی انسانی مورد نیاز و آموزش مرتب آنان اقدام شود.

م - در هر جامعه قانون مالیاتی یکی از قوانین بسیار مهم است و برخورد غیر

مسئولانه می‌تواند آثار تبعی جبران ناپذیری در برداشته باشد. بنابراین در وضع و برقراری هر مالیات ضمن کسب نظر متخصصان و صاحبنظران باید ابتدا آثار تبعی آن در نظر قرار گیرد و در اصلاح مواد قانونی نیز دقت لازم شود تا به طور مرتب با صدور بخشنامه‌ها و دستورعملها و آئین‌نامه‌ها بر حجم این قوانین افزوده نشود. بعلاوه قانون مالیاتی باید با صراحت و وضوح وظایف مسئولان امر و مؤدیان مالیاتی را معلوم کند و دور از هرگونه ابهام باشد.

ن - پیشرفت و ترقی کارکنان نظام مالیاتی باید در چارچوب ضوابط قانونی و بر اساس نظام لیاقت و شایستگی باشد تا همواره روحیه پشتکار و صحت و سلامت آنان تقویت شود. و بعلاوه چون وظیفه بسیار سنگین و تخصصی دارند حقوق و مزایای آنان با توجه به وظایف سنگین و تخصصی معین شود.

۱۱ - نظر به اینکه قسمت درخور توجه وصولیهای مالیاتی ناشی از مالیات حقوق بگیران است و این صاحبان درآمد ثابت و وسائل امکان انتقال بار مالیات را در اختیار ندارند و با مشکل نرخ تورم و کاهش سطح زندگی مواجه هستند لازم است:

الف - مبنای حقوق و دستمزد با توجه به نرخهای تورم تعدیل شود.

ب - نرخهای مالیات حقوق با نرخهای مالیاتی صاحبان حرفه‌های آزاد متفاوت باشد زیرا فداکاری کارکنان بیشتر از سایر مؤدیان است. و بین حداقل بخشودگی قانونی آنها باید تفاوتی وجود داشته باشد.

ج - میزان معافیت حقوق بگیران شاغل در بخشهای دولتی و خصوصی با توجه به امکانات وسیع بخش خصوصی برای شاغلان خود متفاوت باشد. بعلاوه دریافتیهای حاصل از ساعتهای اضافه کاری، کشیک، ماموریت... به هیچ وجه مشمول

پرداخت مالیات نشود.

۱۲ - علی‌رغم اینکه مالیات دریافتی از بخش مالیات سالانه املاک و یا مستغلات خالی بسیار ناچیز است مع‌ذالك تعیین نرخهای متناسب و سنجیده می‌تواند از نظر آثار تبعی اقتصادی و اجتماعی موثر باشد.

۱۳ - میزان حداقل بخشودگی قانون بین افراد مجرد و متاهل باید متفاوت باشد. اما تاثیر تعداد افراد خانواده در میزان معافیت می‌تواند آثار اجتماعی در پی داشته باشد. بعلاوه میزان معافیت قانونی در مشارکتهای مدنی نیز باید محدود باشد.

۱۴ - جریمه‌های مندرج در قانون مالیاتهای مستقیم براساس نظرسنجی متخصصان به هیچ وجه کافی نیست و هدف قانونگذار از برقراری این جریمه‌ها را تامین نمی‌کند و در مقابل مؤدیان خوش حساب و آنها که به وظایف قانونی خود عمل می‌کنند به اندازه کافی مورد حمایت و تشویق قرار نمی‌گیرند.

۱۵ - امروزه اصل شخصی ساختن مالیات حائز اهمیت شده است و باید به درآمدهای حاصل از کار و سرمایه با دو دید جداگانه نگریست.

۱۶ - در جهت افزایش وصولیهای مالیاتی و تامین هزینه‌های جاری دولت از طریق درآمدهای مالیاتی و کنترل و دقت در چگونگی انجام هزینه‌های دولتی باید تلاش لازم صورت بگیرد. و بعلاوه باید در جهت افزایش مالیاتهای مستقیم بویژه در زمینه مالیات بر مشاغل، مالیات بر شرکتهای و مالیات بر ثروت و انتقال بار مالیات از اقشار کم درآمد به اقشار پردرآمد اقدامات لازم بشود.

۱۷ - کاهش بار مالیات بر کالاهایی که مصرف عامه دارند و انتقال بار این مالیاتها بر کالاهایی که مصرف اقشار خاص و پردرآمد جامعه است حائز اهمیت است.

کاهش بار مالیات بر کالاهایی که مصرف عامه دارند و انتقال بار این مالیاتها بر کالاهایی که مصرف اقشار خاص و پردرآمد جامعه است حائز اهمیت است.

بعلاوه افزایش مالیات بر واردات کالاهای مصرفی غیرضروری و کالاهای واسطه‌ای که در تولید کالاهای غیرضروری به کار می‌روند باید مورد توجه قرار گیرد.

۱۸ - جمع‌آوری کلیه اطلاعات مربوط به مؤدیان مالیاتی در یک بانک اطلاعاتی و تهیه شناسنامه مالیاتی برای هریک و به کارگیری ماشینهای محاسب الکترونیکی در زمینه جمع‌آوری اطلاعات و انجام اقدامات قانونی از ضروریات نظام مالیاتی است.

۱۹ - برقراری هماهنگی و همکاری لازم میان ادارات و سازمانها و منابع اطلاعاتی و الزام قانونی از نظر تبادل به موقع اطلاعات حائز اهمیت است.

۲۰ - در زمینه معافیت موسسه‌های غیرانتفاعی و یا عامه‌المنفعه و یا تحت عناوین دیگر باید بازنگری قانونی و اساسی صورت گیرد و چه بهتر از همه کسانی که درآمدی تحصیل می‌کنند براساس قانون مالیات گرفته شود و در زمان مناسب مالیات دریافتی به موسسه‌هایی که به دلایل منطقی و اصولی نباید مالیات بپردازند مسترد شود. این عمل موجب می‌شود که دستگاهها در نگهداری حساب درآمد و صرفه‌جویی در هزینه و حسابرسی نتیجه عملیات خودکارا شوند و در واقع به‌طور دائم یک کنترل بسیار موثر بر عملیات آنان به عمل آید.